అరణ్యపర్వము - జ్ఞానప్రదము

విఘ్నేశ్వరధ్యానమ్

నమస్తే గణనాథాయ గణానాం పతయే నమః ।
భక్తిప్రియాయ దేవేశ భక్తేభ్యః సుఖదాయక ॥

శ్రీనివాసధ్యానమ్

అనన్తవేదసంవేద్యం నిర్దోషం గుణసాగరమ్ ।
అతీన్ద్రియం నిత్యముక్తం శ్రీనివాసం భజేనిశమ్ ॥

శ్రీ కృష్ణధ్యానమ్

వందే నవఘనశ్యామం పీతకౌశేయవాససమ్ ।
సానన్దం సున్దరం శుద్ధం శ్రీకృష్ణం ప్రకృతేః పరమ్ ॥

వ్యాసధ్యానమ్

వేదవ్యాసం స్వాత్మరూపం సత్యసన్ధం పరాయణమ్ ।
శాన్తం జితేన్ద్రియక్రోధం సశిష్యం ప్రణమామ్యహమ్ ॥

అథ సంకల్పః

శ్రీమదాదివరాహక్షేత్రే, విరాజమానస్య, జగద్రక్షణార్థమవతీర్ణస్య, శ్రీమదఖిలాండకోటిబ్రహ్మాండనాయకస్య, శ్రీవేంకటేశ్వరస్వామినః, పరిపూర్ణానుగ్రహేణ, సర్వేషాం, భక్తజనానామ్, ఆధివ్యాధినివృత్తిద్వారా, ఆయురారోగ్యైశ్వర్యాభివృద్ధ్యర్థం, సర్వారిష్టనివృత్తిద్వారా సకలశ్రేయోఽభివృద్ధ్యర్థం, ధర్మార్థకామమోక్షాఖ్య, చతుర్విధ, పురుషార్థసిద్ధ్యర్థం, సమస్తపాపక్షయార్థం, శ్రీపరమేశ్వరప్రీత్యర్థం శ్రీమన్మహాభారతే, వనపర్వణి, యథాశక్తి, ద్విపంచాశత్తతమోధ్యాయాంతర్గత, శ్లోకపారాయణం, ఆచార్యముఖేన కరిష్యామహే.

శ్రీకృష్ణపరబ్రహ్మణే నమః

అథ ద్విపంచాశత్తతమోఽధ్యాయః

జనమేజయ ఉవాచ

అస్త్రహేతోర్గతే పార్థే శక్రలోకం మహాత్మని ।
యుధిష్ఠిరప్రభృతయః కిమకుర్వత పాండవాః ॥ ॥52-1॥

వైశంపాయన ఉవాచ

అస్త్రహేతోర్గతే పార్థే శక్రలోకం మహాత్మని ।
అవసన్ కృష్ణయా సార్ధం కామ్యకే భరతర్షభాః ॥ ॥52-2॥

తతః కదాచిదేకాంతే వివిక్తే ఇవ శాద్వలే ।
దుఃఖార్తా భరతశ్రేష్ఠా నిషేదుః సహ కృష్ణయా ॥ ॥52-3॥

ధనంజయం శోచమానాః సాశ్రుకంఠాః సుదుఃఖితాః ।
తద్వియోగార్దితాన్ సర్వాన్ శోకః సమభిపుప్లువే ॥ ॥52-4॥

ధనంజయవియోగాచ్చ రాజ్యభ్రంశాచ్చ దుఃఖితాః ।
అథ భీమో మహాబాహుః యుధిష్ఠిరమభాషత ॥ ॥52-5॥

నిదేశాత్ తే మహారాజ గతోఽసౌ భరతర్షభః ।
అర్జునః పాండుపుత్రాణాం యస్మిన్ ప్రాణాః ప్రతిష్ఠితాః ॥ ॥52-6॥

యస్మిన్ వినష్టే పాంచాలాః సహ పుత్రైస్తథా వయమ్ ।
సాత్యకిర్వాసుదేవశ్చ వినశ్యేయుర్న సంశయః ॥ ॥52-7॥

యోఽసౌ గచ్ఛతి ధర్మాత్మా బహూన్ క్లేశాన్ విచింతయన్।
భవన్నియోగాద్ బీభత్సుః తతో దుఃఖతరం ను కిమ్ । ॥52-8॥

యస్య బాహూ సమాశ్రిత్య వయం సర్వే మహాత్మనః ।
మన్యామహే జితానాజౌ పరాన్ ప్రాప్తాం చ మేదినీమ్ ॥ ॥52-9॥

యస్య ప్రభావాన్న మయా సభామధ్యే ధనుష్మతః ।
నీతా లోకమముం సర్వే ధార్తరాష్ట్రాః ససౌబలాః ॥ ॥52-10॥

తే వయం బాహుబలినః క్రోధముత్థితమాత్మనః ।
సహామహే భవన్మూలం వాసుదేవేన పాలితాః ॥ ॥52-11॥

వయా హి సహ కృష్ణేన హత్వా కర్ణముఖాన్పరాన్ ।
స్వబాహువిజితాం కృత్స్నాం ప్రశాధీనాం వసుంధరామ్ ॥ ॥52-12॥

భవతో ద్యూతదోషేణ సర్వేవయముపప్లుతాః ।
అహీనపౌరుషా బాలాః బలిభిర్బలవత్తరాః ॥ ॥52-13॥

క్షాత్రం ధర్మం మహారాజ త్వమవేక్షితుమర్హసి ।
న హి ధర్మో మహారాజ క్షత్రియస్య వనాశ్రయః ॥ ॥52-14॥

రాజ్యమేవ పరం ధర్మం క్షత్రియస్య విదుర్బుధాః ।
స క్షత్రధర్మవిద్ రాజా మా ధర్మ్యాన్నీనశః పథః ॥ ॥52-15॥

ప్రాగ్ ద్వాదశసమా రాజన్ ధార్తరాష్ట్రాన్ ససౌబలాన్ ।
నివర్త్య చ వనాత్ పార్థమ్ ఆనాయ్య చ జనార్దనమ్ ॥ ॥52-16॥

వ్యూఢానీకాన్ మహారాజ జవేనైవ మహామతే ।
ధార్తరాష్ట్రానముం లోకం గమయామి విశాంపతే ॥ ॥52-17॥

సర్వానహం హనిష్యామి ధార్తరాష్ట్రాన్ ససౌబలాన్ ।
దుర్యోధనం చ కర్ణం చ యో వాన్యః ప్రతియోత్స్యతే ॥ ॥52-18॥

మయా ప్రశమితే పశ్చాత్ త్వమేష్యసి వనాత్ పునః ।
ఏవం కృతే న తే దోషః భవిష్యతి విశాంపతే ॥ ॥52-19॥

యజ్ఞైశ్చ వివిధైస్తాత కృతం పాపమరిందమ ।
అవధూయ మహారాజ గచ్ఛేమ స్వర్గముత్తమమ్ ॥ ॥52-20॥

ఏవమేతద్ భవేద్ రాజన్ యది రాజా న బాలిశః ।
అస్మాకం దీర్ఘసూత్రః స్యాద్ భవాన్ ధర్మపరాయణః ॥ ॥52-21॥

నికృత్యా నికృతిప్రజ్ఞాః హంతవ్యా ఇతి నిశ్చయః ।
న హి నైకృతికం హత్వా నికృత్యా పాపముచ్యతే ॥ ॥52-22॥

తథా భారత ధర్మేషు ధర్మజ్ఞైరిహ దృశ్యతే ।
అహోరాత్రం మహారాజ తుల్యం సంవత్సరేణ హ ॥ ॥52-23॥

తథైవ వేదవచనం శ్రూయతే నిత్యదా విభో ।
సంవత్సరో మహారాజ పూర్ణో భవతి కృచ్ఛ్రతః ॥ ॥52-24॥

యది వేదాః ప్రమాణాస్తే దివసాదూర్ధ్వమచ్యుత ।
త్రయోదశ సమాః కాలః జ్ఞాయతాం పరినిష్ఠితః ॥ ॥52-25॥

కాలో దుర్యోధనం హంతుం సానుబంధమరిందమ ।
ఏకాగ్రాం పృథివీం సర్వాం పురా రాజన్ కరోతి సః ॥ ॥52-26॥

ద్యూతప్రియేణ రాజేంద్ర తథా తద్ భవతా కృతమ్ ।
ప్రాయేణాజ్ఞాతచర్యాయాం వయం సర్వే నిపాతితాః ॥ ॥52-27॥

న తం దేశం ప్రపశ్యామి యత్ర సోఽస్మాన్ సుదుర్జనః ।
న విజ్ఞాస్యతి దుష్టాత్మా చారైరితి సుయోధనః ॥ ॥52-28॥

అధిగమ్య చ సర్వాన్ నః వనవాసమిమం తతః ।
ప్రవ్రాజయిష్యతి పునః నికృత్యాధమపూరుషః ॥ ॥52-29॥

యద్యస్మానభిగచ్ఛేత పాపః స హి కథంచన ।
అజ్ఞాతచర్యాముత్తీర్ణాన్ దృష్ట్వా చ పునరాహ్వయేత్ ॥ ॥52-30॥

ద్యూతేన తే మహారాజ పునర్ద్యూతమవర్తత ।
భవాంశ్చ పునరాహూతః ద్యూతే నైవాపనేష్యతి ॥ ॥52-31॥

స తథాక్షేషు కుశలః నిశ్చితో గతచేతనః ।
చరిష్యసి మహారాజ వనేషు వసతీః పునః ॥ ॥52-32॥

యద్యస్మాన్ సుమహారాజ కృపణాన్ కర్తుమర్హసి ।
యావజ్జీవమవేక్షస్వ వేదధర్మాంశ్చ కృత్స్నశః ॥ ॥52-33॥

నికృత్యా నికృతిప్రజ్ఞః హంతవ్య ఇతి నిశ్చయః ।
అనుజ్ఞాతస్త్వయా గత్వా యావచ్ఛక్తి సుయోధనమ్ ॥ ॥52-34॥

యథైవ కక్షముత్సృష్టః దహేదనిలసారథిః ।
హనిష్యామి తథా మందమ్ అనుజానాతు మే భవాన్ ॥ ॥52-35॥

వైశంపాయన ఉవాచ

ఏవం బ్రువాణం భీమం తు ధర్మరాజో యుధిష్ఠిరః ।
ఉవాచ సాంత్వయన్ రాజా మూర్ధ్న్యుపాఘ్రాయ పాండవమ్ ॥ ॥52-36॥

అసశయం మహాబాహో హనిష్యసి సుయోధనమ్ ।
వర్షాత్ త్రయోదశాదూర్ధ్వం సహ గాండీవధన్వనా ॥ ॥52-37॥

యత్ త్వమాభాషసే పార్థ ప్రాప్తః కాల ఇతి ప్రభో ।
అనృతం నోత్సహే వక్తుం న హ్యేతన్మమ విద్యతే ॥ ॥52-38॥

అంతరేణాపి కౌంతేయ నికృతిం పాపనిశ్చయమ్ ।
హంతా త్వమసి దుర్ధర్ష సానుబంధం సుయోధనమ్ ॥ ॥52-39॥

ఏవం బ్రువతి భీమం తు ధర్మరాజే యుధిష్ఠిరే ।
ఆజగామ మహాభాగో బృహదశ్వో మహానృషిః ॥ ॥52-40॥

తమభిప్రేక్ష్య ధర్మాత్మా సంప్రాప్తం ధర్మచారిణమ్ ।
శాస్త్రవన్మధుపర్కేణ పూజయామాస ధర్మరాట్ ॥ ॥52-41॥

ఆశ్వస్తం చైనమాసీనమ్ ఉపాసీనో యుధిష్ఠిరః ।
అభిప్రేక్ష్య మహాబాహుః కృపణం బహ్వభాషత ॥ ॥52-42॥

అక్షద్యూతే చ భగవన్ ధనం రాజ్యం చ మే హృతమ్ ।
ఆహూయ నికృతిప్రజ్ఞైః కితవైరక్షకోవిదైః ॥ ॥52-43॥

అనక్షజ్ఞస్య హి సతః నికృత్యా పాపనిశ్చయైః ।
భార్యా చ మే సభాం నీతా ప్రాణేభ్యోఽపి గరీయసీ ॥ ॥52-44॥

పునర్ద్యూతేన మాం జిత్వా వనవాసాం సుదారుణమ్ ।
ప్రావ్రాజయన్ మహారణ్యమ్ అజినైః పరివారితమ్ ॥ ॥52-45॥

అహం వనే దుర్వసతీః వసన్ పరమదుఃఖితః ।
అక్షద్యూతాధికారే చ గిరః శృణ్వన్ సుదారుణాః ॥ ॥52-46॥

ఆర్తానాం సుహృదాం వాచః ద్యూతప్రభృతి శంసతామ్ ।
అహం హృది శ్రితాః స్మృత్వా సర్వరాత్రీర్విచింతయన్ ॥ ॥52-47॥

యస్మింశ్చైవ సమస్తానాం ప్రాణా గాండీవధన్వని ।
వినా మహాత్మనా తేన గతసత్త్వ ఇవాభవమ్ ॥ ॥52-48॥

కదా ద్రక్ష్యామి బీభత్సుం కృతాస్త్రం పునరాగతమ్ ।
ప్రియవాదినమక్షుద్రం దయాయుక్తమతంద్రితః ॥ ॥52-49॥

అస్తిరాజా మయా కశ్చిద్ అల్పభాగ్యతరో భువి ।
భవతా దృష్టపూర్వో వా శ్రుతపూర్వోపి ఽవా క్వచిత్ ।
న మత్తో దుఃఖితతరః పుమానస్తీతి మే మతిః ॥ ॥52-50॥

బృహదశ్వ ఉవాచ

యద్ బ్రవీషి మహారాజ న మత్తో విద్యతే క్వచిత్ ।
అల్పభాగ్యతరః కశ్చిత్ పుమానస్తీతి పాండవ ॥ ॥52-51॥

అత్ర తే వర్ణయిష్యామి యది శుశ్రూషసేఽనఘ ।
యస్త్వత్తో దుఃఖితతరః రాజాఽఽసీత్ పృథివీపతే ॥ ॥52-52॥

వైశంపాయన ఉవాచ

అథైనమబ్రవీద్ రాజా బ్రవీతు భగవానితి ।
ఇమామవస్థాం సంప్రాప్తం శ్రోతుమిచ్ఛామి పార్థివమ్ ॥ ॥52-53॥

బృహదశ్వ ఉవాచ

శృణు రాజన్నవహితః సహ భ్రాతృభిరచ్యుత ।
యస్త్వత్తో దుఃఖితతరో రాజాఽఽసీత్ పృథివీపతే । ॥52-54॥

నిషధేషు మహీపాలః వీరసేన ఇతి శ్రుతః ।
తస్య పుత్రోఽభవన్నామ్నా నలో ధర్మార్థకోవిదః ॥ ॥52-55॥

స నికృత్యా జితో రాజా పుష్కరేణేతి నః శ్రుతమ్ ।
వనవాసం సుదుఃఖార్తః భార్యయా న్యవసత్ సహ ॥ ॥52-56॥

న తస్య దాసా న రథః న భ్రాతా న చ భాంధవాః ।
వనే నివసతో రాజన్ శిష్యంతే స్మ కదాచన ॥ ॥52-57॥

భవాన్ హి సంవృతో వీరైః భ్రాతృభిర్దేవసంమితైః ।
బ్రహ్మకల్పైర్ద్విజాగ్ర్యైశ్చ తస్మాన్నార్హసి శోచితుమ్ ॥ ॥52-58॥

యుధిష్ఠిర ఉవాచ

విస్తరేణాహమిచ్ఛామి నలస్య సుమహాత్మనః ।
చరితం వదతాం శ్రేష్ఠ తన్మమాఖ్యాతుమర్హసి ॥ ॥52-59॥

ఇతి శ్రీమన్మహాభారతే వనపర్వాంతర్గత నలోపాఖ్యానపర్వణి
ద్విపంచాశత్తతమోఽధ్యాయః ॥52॥

శ్రీ వేంకటేశ్వర స్వామి వారి గోవిందనామావళి

అథ క్షమాప్రార్థనా

యదక్షరపదభ్రష్టం మాత్రాహీనం చ యద్భవేత్ ।
తత్సర్వం క్షమ్యతాం దేవ నారాయణ నమోఽస్తుతే ॥

అథ లోకక్షేమప్రార్థనా

స్వస్తిప్రజాభ్యః పరిపాలయన్తాం న్యాయ్యేనమార్గేణ మహీం మహీశాః ।
గోబ్రాహ్మణేభ్యశ్శుభమస్తు నిత్యం లోకాస్సమస్తాస్సుఖినో భవన్తు ॥

అథ భగవత్సమర్పణమ్

కాయేన వాచా మనసేంద్రియైర్వా బుద్ధ్యాత్మనా వా ప్రకృతేస్స్వభావాత్ ।
కరోమి యద్యత్సకలం పరస్మై నారాయణాయేతి సమర్పయామి ॥

అథ మంగళమ్

శ్రియఃకాన్తాయ కళ్యాణనిధయే నిధయేఽర్థినామ్ ।
శ్రీవేంకటనివాసాయ శ్రీనివాసాయ మంగళమ్ ॥